

Jonge vrijwilligers: participatie en motivatie

Colofon

© Scoop 2007

Samenstelling

Inge van der Tak
in opdracht van de Provincie Zeeland

Scoop
Zeeuws instituut voor sociale
en culturele ontwikkeling
Achter de Houttuinen 8
Postbus 407 Middelburg
Telefoon (0118) 682500
Telefax (0118) 635311
www.scoopzld.nl
Scoop@scoopzld.nl

Lay-out

Scoop

Ontwerp

men@work
Scoop

Drukwerk

Scoop

Inhoudsopgave

1. Inleiding	7
2. Vrijwillige inzet van jongeren	9
2.1 Hoeveel jongeren doen vrijwilligerswerk?	9
2.2 Wat doen zij en waar?	9
2.3 Wie is de jonge vrijwilliger?	10
3. Een kwestie van motivatie	11
3.1 Associaties met het woord 'vrijwilliger'	11
3.2 Beginnen als vrijwilliger	12
3.3 Ideaaltypen in motivatie.....	12
3.4 Voorwaarde: Flexibele inzet	14
3.5 Voorwaarde: Begeleiding van jongeren	15
4. Conclusie en tips	17
4.1 Participatie	17
4.2 Motivatie.....	17
4.3 Aanbevelingen	18
5. Bronnen en literatuurlijst	19

1. Inleiding

In de nota Vrijwillige inzet werkt! geeft de Provincie Zeeland (2006) aan de komende jaren de vrijwillige inzet onder jongeren op verschillende manieren te willen stimuleren. Hiermee wordt het belang van de maatschappelijke participatie van jongeren voor een duurzaam leefbare samenleving onderschreven. Niet alleen in Zeeland wordt dit als zeer belangrijk gezien, ook landelijk zie je dat maatschappelijke participatie van jongeren hoog op de agenda staat. Een ruime meerderheid van de Nederlanders is bijvoorbeeld voorstander van een maatschappelijke stage van leerlingen voortgezet onderwijs, vanuit het idee dat deze stage de maatschappelijke betrokkenheid van de jongeren kan vergroten (Onderwijsmeter 2005).

De vraag is hoe de inzet van jongeren gestimuleerd kan worden. Daarvoor is het belangrijk om meer te weten over de achtergrond en motieven van jonge vrijwilligers. Vandaar dat in dit rapport de volgende vragen centraal staan: Hoeveel jongeren doen vrijwilligerswerk? Wat doen zij en waar? En wie is eigenlijk de jonge vrijwilliger? Waarom zijn jongeren actief geworden en waarom blijven zij het doen?

Om de vragen te beantwoorden worden verschillende informatiebronnen gebruikt:

- Gegevens uit de Jeugdmonitor Zeeland om een beeld te schetsen van achtergrondkenmerken van vrijwilligers en de aard van het vrijwilligerswerk. Een enquête onder alle 3e-klassers voortgezet onderwijs in Zeeland en een enquête onder Zeeuwse 21-jarigen, beide afgenomen in 2004.
- Gegevens uit de Enquête Sociaal Rapport 2004. Een enquête onder een steekproef van Zeeuwen van 16 jaar en ouder. Voor dit rapport zijn de antwoorden van 16 tot 29-jarigen geanalyseerd.

- 53 korte interviews met jonge vrijwilligers over hun motivatie. Deze staan op de website van &Joy – het programma van Movisie dat zich inzet voor de participatie van jongeren in het vrijwilligerswerk (www.civiq.nl/njoy).
- Aanvullend: Nederlandse of internationale onderzoeken naar de motivatie van jonge vrijwilligers.

In het volgende hoofdstuk wordt ingegaan op de participatie van jongeren in de vrijwillige inzet. In hoofdstuk drie staat de motivatie van jonge vrijwilligers centraal. Het rapport sluit af met conclusies en aanbevelingen over hoe je jongeren kan betrekken bij vrijwillige inzet.

2. Vrijwillige inzet van jongeren

2.1 Hoeveel jongeren doen vrijwilligerswerk?

Zomer 2006 kwam een themarapport van de Jeugdmonitor Zeeland uit over de maatschappelijke participatie van Zeeuwse éérentwintigjarigen. Daaruit blijkt dat ruim een kwart (27%) van deze leeftijdsgroep actief is in het vrijwilligerswerk (Jeugdmonitor Zeeland, 2006). Dat ligt iets onder het Zeeuwse gemiddelde onder de bevolking van 16 jaar en ouder van 34% (Scoop, 2005). Derdeklassers (meestal 14 of 15 jaar) geven minder vaak aan vrijwilliger te zijn. Uit de enquête onder alle derdeklassers van het voortgezet onderwijs in Zeeland, blijkt dat 18% van deze groep jongeren actief is als vrijwilliger. Van de jongvolwassenen (16-29 jaar) is 23% actief als vrijwilliger (Scoop, 2005).

Tabel 1. Vrijwilligers onder derdeklassers en 21-jarigen (%)

	derdeklassers	21-jarigen
vrijwilliger	18%	27%

Bron: Enquête Jeugdmonitor Zeeland – Klas 3 Voortgezet Onderwijs 2004 / Enquête Jeugdmonitor Zeeland – Jongvolwassenen 2004

Het is moeilijk de participatiecijfers te vergelijken met landelijke cijfers. Dit heeft twee redenen: de leeftijdsgrenzen verschillen en de vraagmethode bepaalt in sterke mate het antwoord. Schattingen van het percentage vrijwilligers lopen ver uiteen: van 18% onder 12-18 jarigen volgens het Tijdsbestedingsonderzoek uit 2000 van het CBS tot 31% onder 12-19 jarigen volgens het Scholierenonderzoek uit 2003 van het SCP (Boutelier e.a., 2004).

2.2 Wat doen zij en waar?

Vooraf vrijwilligerswerk bij een sportvereniging is op jonge leeftijd populair. Zes op de tien vrijwilligers in de derde klas voortgezet onderwijs, verricht vrijwillige inzet bij een sport-

vereniging waar men lid is. Van de 21-jarige vrijwilligers is ongeveer de helft actief bij een sportvereniging. Uit een enquête onder Zeeuwen van zestien jaar en ouder, blijkt dat gemiddeld slechts iets meer dan een kwart van de vrijwilligers bij een sportvereniging actief is (Scoop, 2005). Ook andere verenigingen zijn bij jongeren populair als plek om vrijwilligerswerk te verrichten: ruim een derde van de vrijwilligers is hier actief, zowel in de derdeklas als op 21-jarige leeftijd. Instellingen en organisaties zijn minder populair als plek om vrijwilligerswerk te doen. Toch zijn ook hier redelijk wat jonge vrijwilligers actief.

Tabel 2. Type organisatie waar de jonge vrijwilligers actief zijn (%)

	derdeklassers	21-jarigen
sportvereniging	60%	49%
andere vereniging	36%	38%
instelling (bijv. peuterspeelzaal, basisschool, verzorgingshuis)	24%	19%
ideële organisatie (bijv. Unicef, Rode Kruis, politieke organisatie)	(niet gevraagd)	16%

Bron: Enquête Jeugdmonitor Zeeland – Klas 3 Voortgezet Onderwijs 2004 / Enquête Jeugdmonitor Zeeland – Jongvolwassenen 2004

Uit de Enquête Sociaal Rapport blijkt dat jongvolwassenen (16-29 jaar) vaker dan gemiddeld actief zijn bij een sportvereniging (37% i.p.v. 27% gemiddeld onder bevolking vanaf 16 jaar) en bij jeugd- en jongerenwerk (18% i.p.v. 8% gemiddeld). Zij zijn juist minder actief bij verzorgende en verplegende organisaties, onderwijsinstellingen en culturele organisaties en verenigingen (Enquête Sociaal Rapport 2004).

Aan de 21-jarigen die actief zijn bij een vereniging (sport of anders), is ook gevraagd wat voor werkzaamheden zij vrijwillig verrichten: bestuurlijk werk, leidinggevend werk of uitvoerend werk. Bij sportverenigingen worden uitvoerende werkzaamheden veruit het meest genoemd: 83% van de vrijwilligers bij sportverenigingen heeft uitvoerende taken. Ruim een derde is leidinggevend of organisatorisch bezig en één op de tien heeft een bestuurlijke functie.

Bij andere verenigingen is het uitvoerende werk minder dominant. Nog altijd is tweederde van de vrijwilligers hiermee bezig, maar bijna eenzelfde aandeel heeft leidinggevende of organisatorische taken. Ook het bestuur wordt vaker genoemd door vrijwilligers van andere verenigingen dan sport. Ruim een derde is hierin actief.

Tabel 3. Aard van de werkzaamheden van 21-jarige vrijwilliger (%)

	vrijwilligers bij sportvereniging	vrijwilligers bij andere vereniging
uitvoerend	83%	66%
leidinggevend of organisatorisch	37%	60%
bestuurlijk	11%	37%

Bron: Enquête Jeugdmonitor Zeeland – Jongvolwassenen 2004

In vergelijking met het gemiddelde onder Zeeuwen van 16 jaar en ouder, zijn jongvolwassenen (16-29 jaar) vaker uitvoerend actief en minder vaak bestuurlijk. Leidinggevend en organisatorisch werk wordt door hen ongeveer evenveel gedaan als gemiddeld (Enquête Sociaal Rapport 2004).

2.3 Wie is de jonge vrijwilliger?

Vanuit eerder onderzoek weten we dat bepaalde achtergrondkenmerken samenhangen met de deelname aan vrijwilligerswerk (Scoop, 2005). In deze paragraaf kijken we of deze samenhang al op jonge leeftijd bestaat.

geslacht

Het is bekend dat mannen net iets vaker actief zijn als vrijwilliger dan vrouwen (Scoop, 2005). Dit verschil lijkt al te bestaan op 21-jarige leeftijd. Van de mannelijke respondenten zegt 30% actief te zijn als vrijwilliger en van de vrouwelijke respondenten 25%. Het verschil is echter nog niet significant. Onder 14- en 15-jarigen is nog helemaal niks te zien van een verschil tussen jongens en meisjes: de participatiecijfers liggen gelijk aan elkaar. Wel zie je op die leeftijd al een verschil in het type organisatie waar men vrijwilligerswerk doet. Jongens zijn iets vaker actief te zijn bij sport- en andere verenigingen, meisjes die vrijwilligerswerk doen, doen dit vaker bij een instelling. Dat jongens vaker vrijwilliger zijn bij een sportvereniging, heeft te maken met het feit dat zij ook vaker lid zijn van een sportvereniging.

opleidingsniveau

Ook opleidingsniveau hangt samen met participatie in vrijwillige inzet. Hoger opgeleiden zijn vaker vrijwillig actief dan lager opgeleiden. Al in de derde klas voortgezet onderwijs is dit verschil zichtbaar: is van leerlingen op het vmbo 15% actief als vrijwilliger, van havo- en vwo-leerlingen is dit 21%. Ook bij 21-jarigen is dit verschil goed zichtbaar. De participatiegraad onder 21-jarige hoogopgeleiden (jongeren die een hbo- of universitaire opleiding volgen dan wel hebben afgerond) ligt ongeveer gelijk aan het gemiddelde Zeeuwse participatiecijfer van 34%. Laagopgeleide 21-jarigen (met hooguit een mavo/vmbo-diploma) participeren bijna de helft minder in het vrijwilligerswerk.

allochtoon/autochtoon

Autochtonen zijn vaker vrijwilliger dan allochtonen. Ook dit verschil bestaat al op jonge leeftijd. Allochtone jongeren (jongeren waarvan een of beide ouders niet in Nederland geboren is) zijn minder vaak actief als vrijwilliger dan autochtone jongeren (13% tegenover 18%). Op 21-jarige leeftijd is dit verschil in participatiegraad nog groter: 17% onder allochtonen, 30% onder autochtonen. Allochtone jongeren die vrijwilligerswerk doen, doen dit even vaak bij sportverenigingen, instellingen en andere verenigingen als autochtone vrijwilligers.

geloof

Uit het vrijwilligersonderzoek weten we dat gelovigen vaker vrijwilligerswerk doen dan niet gelovigen. Bestaat dit verschil al op jonge leeftijd? Bij derdeklassers blijkt geen verschil te bestaan in participatiegraad wanneer gekeken wordt naar de geloofsovertuiging thuis. Behalve wanneer gekeken wordt naar jongeren uit een moslimgezin: zij zijn een stuk minder vaak actief als vrijwilliger (11% participeert). Wel zie je een verschil in het type organisatie waar men actief is: jongeren uit een protestants gezin zijn veel minder vaak actief in een sportvereniging en veel vaker bij een instelling. Zij zijn ook veel minder vaak lid van een sportvereniging.

Op 21-jarige leeftijd geven protestantse jongeren het vaakst aan actief te zijn als vrijwilliger (38%), gevolgd door katholieke jongeren (32%). Moslimjongeren hebben wederom de laagste participatiegraad (13%).

3. Een kwestie van motivatie: Waarom zijn jongeren actief?

Ondanks de actualiteit van het onderwerp, zijn er maar weinig recente cijfers over de motivatie van jongeren om zich vrijwillig in te zetten. Er wordt veel over verondersteld en weinig met onderzoek onderbouwd. Deels heeft dit te maken met de moeilijkheid om motieven kwantitatief te onderzoeken. Zo blijkt bijvoorbeeld bij het onderzoek *Succesfactoren jongeren en vrijwilligerswerk* (Van Dijk, 2005). De meest genoemde redenen voor jongeren om actief te worden als vrijwilliger zijn in dat onderzoek: “Ik vond het een leuke invulling vrije tijd” en “Ik was al bezoeker of lid van de organisatie”. Deze redenen geven geen informatie over *waarom* iets als leuke invulling van vrije tijd wordt gezien of over *waarom* de vrijwilliger meer wordt dan alleen lid of bezoeker. Om deze informatie naar boven te krijgen, is kwalitatief onderzoek een goed alternatief.

Onder het motto van “je kunt er wel naar raden, maar vraag die jongeren eens waarom ze vrijwilligerswerk doen!”, staan op de website van &Joy – het programma van Movisie dat zich inzet voor de participatie van jongeren in het vrijwilligerswerk – 53 korte interviews met jonge vrijwilligers. De interviews zijn in 2005 en 2006 afgenomen door zeventien verschillende journalistiekstudenten, die allemaal één tot vijf interviews voor hun rekening namen. De leeftijd van de geïnterviewde vrijwilligers varieert van 15 tot 27 jaar.

De interviews vormen een interessante inkijk in de motivatie van jonge vrijwilligers. Niet alleen om los te lezen, maar ook als materiaal voor een inhoudsanalyse. Dit is dan ook één van de redenen waarvoor zij zijn verzameld (Bridges-Karr, 2005). Het geeft de diepgang die kwantitatief onderzoek niet kan bieden. Voor kwalitatief onderzoek is een aantal van 53 interviews erg groot. Er kan dan ook een goed beeld mee geschetst worden van de motivatie van jonge vrijwilligers.

Voor deze rapportage zijn de interviews bekeken op steeds terugkerende motieven. Waar mogelijk worden de uitkomsten gekoppeld aan uitkomsten van andere onderzoeken. Citaten uit de interviews worden toegevoegd ter illustratie van de bevindingen. De interviews zijn genummerd van 1 t/m 53. Elk citaat draagt het nummer van het interview waaruit het afkomstig is.

3.1 Associaties met het woord ‘vrijwilliger’

Wie wordt geïnterviewd?

Aan studenten journalistiek is gevraagd willekeurige jonge vrijwilligers te interviewen. Deze vrijwilligers hebben ze zelf gezocht. Veelzeggend is dan ook allereerst welke vrijwilligers zij hebben gekozen om te interviewen.

De jonge vrijwilligers houden zich bezig met zeer uiteenlopende activiteiten. Van een bestuursfunctie bij de jongerenafdeling van een vakbond, tot een paar maanden vrijwilligerswerk in een ziekenhuis in Afrika. Van het geven van voetbaltrainingen tot het organiseren van festivals. Van werken in een bibliotheek tot het begeleiden van zomerkampen. Sommige vrijwilligers hebben uitvoerende werkzaamheden, sommige organisatorische of bestuurlijke. Voor sommige jongeren is de vrijwillige inzet iets waar zij een paar weken per jaar fulltime mee bezig zijn, andere jongeren zijn er wekelijks of zelfs dagelijks een paar uur aan kwijt. Er zijn vrijwilligers die bij één organisatie actief zijn, andere hopen van de ene klus naar de andere.

Wanneer gekeken wordt naar het type organisatie waar de geïnterviewde vrijwilligers actief zijn, dan valt op dat veel van de jongeren actief zijn bij een ideële organisatie en ook veel bij jongerenverenigingen.

Eerder hebben we gezien dat het jongeren het vaakst actief zijn bij een sportvereniging. Opvallend genoeg zijn er slechts twee geïnterviewde vrijwilligers actief bij een sportvereniging. Het lijkt er dan ook op dat actief lidmaatschap bij een sportvereniging door de journalistiekstudenten niet snel als vrijwilligerswerk herkend wordt.

Stoffig imago

Regelmatig wordt het woord vrijwilligerswerk geassocieerd met zorg. Zo zegt een vrijwilliger in een interview: "Vrijwilligerswerk heeft een stoffig imago. Jongeren denken nog steeds aan bejaardentehuizen of het voortduwen van oudjes. Maar je kunt ook op een leuk popfestival werken of achter een bar in een jeugdthunk." (33) Door een andere vrijwilliger wordt het als volgt geformuleerd: "Ik zie mezelf niet met gehandicapten of ouderen werken. Terwijl dat toch de dingen zijn waar mensen aan denken, als ik zeg dat ik vrijwilligerswerk doe. Uiteindelijk kun je beter iets kiezen wat je echt leuk vindt." (45) Een journalist beschrijft een vrijwilliger als volgt: "Hij helpt graag andere mensen en wordt er zelf blij van als hij ze ziet genieten, maar achter een rolstoel aanlopen met mensen uit een bejaardentehuis langs de koeien en de paarden, ziet hij toch niet zo zitten." (14) Iemand anders legt uit waarom zij met kinderen werkt: "bij kinderen ligt mijn hart. Met bejaarden heb ik bijvoorbeeld niet zoveel. Vrijwillig achter een rolstoel aanlopen in het park zie je mij niet snel doen." (40)

Deze steeds terugkerende associatie met bejaarden en rolstoelen zegt veel over de bijklank die de term 'vrijwilligerswerk' heeft bij jongeren. Steeds wordt door de jonge vrijwilligers benadrukt dat er zoveel meer is en dat er vooral ook zoveel leuke dingen te doen zijn.

Het probleem met de term 'vrijwilligerswerk' lijkt niet beperkt tot Nederland. In een uitgebreide, internationale literatuurstudie naar jongeren en vrijwilligerswerk, komt eenzelfde associatie naar voren. Jonge vrijwilligers associëren de term vaak met liefdadigheid, zorg en gemeenschapswerk. Zij herkennen zich hier meestal niet in (Gaskin, 2004).

3.2 **Beginnen als vrijwilliger**

Sommige jongeren worden gevraagd om als vrijwilliger actief te worden. Andere jongeren zijn enthousiast geworden na verhalen van vrienden, kennissen of familie. Weer anderen zijn er automatisch ingerold na jarenlang lidmaatschap. Een vrijwilliger die Jazzballetlessen heeft gegeven aan kinderen, zegt daar het volgende over: "Hoewel ik het anderen zonder meer aanraad, zou ik er uit mijzelf ook niet mee begonnen zijn. Het is me echt komen aanwaaien. Misschien is dat het geheim: je moet het jongeren

niet te moeilijk maken." (6) Eenmaal actief, dan blijven veel vrijwilligers dat ook vaak voor langere tijd bij dezelfde organisatie.

Er zijn niet veel jongeren, die op eigen initiatief begonnen zijn met vrijwilligerswerk. Zijn ze dat wel, dan komt dat vaak omdat zij op zoek zijn naar specifieke (leer)ervaringen, bijvoorbeeld in verband met hun studie.

Ook uit de internationale literatuurstudie over vrijwilligerswerk onder jongeren (Gaskin, 2004), komt naar voren dat de overgrote meerderheid er via-via mee in aanraking komt of wordt gevraagd. Daarnaast blijkt uit deze studie dat het ook een grote rol speelt of de ouders van de jongere zelf maatschappelijk actief zijn. Dat kan een belangrijk voorbeeld zijn voor de jongere. Over dit onderwerp is op grond van de interviews met jonge vrijwilligers niets te zeggen.

3.3 **Ideaaltypen in motivatie**

In de interviews wordt uitgebreid stilgestaan bij de motivatie van jongeren om zich als vrijwilliger in te zetten. Waarom besteed je er je vrije tijd aan, terwijl je er niet voor betaald krijgt? – lijkt de achterliggende vraag van de journalistiekstudenten. Drie motieven komen in verschillende vorm steeds terug. Ten eerste de voldoening die het vrijwilligerswerk schenkt. Ten tweede de ervaringen die je ermee opdoet: die zijn nuttig voor je opleiding, latere werk of persoonlijke ontwikkeling. En ten derde wordt de gezelligheid veel genoemd: contacten die je opdoet of vriendschappen die je onderhoudt¹. Deze motieven staan niet los van elkaar. Vaak wordt door dezelfde vrijwilliger alle drie de punten genoemd. Wel verschilt het belang dat aan de motieven wordt gehecht. Voor sommigen is de gezelligheid het belangrijkste en is de ervaring die je ermee opdoet mooi meegenomen. Anderen beginnen juist met vrijwilligerswerk om bepaalde ervaringen op te doen. Hieronder worden de drie ideaaltypische motiveringen afzonderlijk besproken.

Voldoening

Een veelgehoorde veronderstelling is dat jongeren niet meer bereid zouden zijn zich in te zetten voor een ander. Niets is minder waar. Voor veel van de jonge vrijwilligers is het juist van groot belang om iets te kunnen betekenen voor een ander.

Door sommigen wordt iets doen voor een ander opgevat als sociale plicht: "Iedereen zou elkaar moeten helpen, niet alleen op de werkvloer maar ook in het dagelijkse leven." (27); "Ik kom uit sociaal-democratische hoek en heb geleerd hoe belangrijk het is om iets voor anderen te betekenen. Mijn ouders zijn altijd actief geweest in vrijwil-

¹ Dezelfde motieven komen ook naar voren uit de internationale literatuurstudie. Daaruit blijkt dat jongeren in de eerste plaats actief worden om ervaringen en vaardigheden op te doen en referenties en kwalificaties te verkrijgen (ervaringen). Ten tweede zijn altruïstische motieven belangrijk (voldoening). En ten derde de gezelligheid en vriendschappen (gezelligheid) (Gaskin, 2004).

ligerswerk en ontwikkelingshulp. Ik besef dat ik die basis van hen heb meegekregen." (35); "Wat ik doe, moet van belang zijn voor de maatschappij. Als het geen doel heeft, zet ik me er niet voor in" (39); "Ik wilde sowieso vrijwilligerswerk doen, omdat ik het gevoel heb dat ik verplicht ben iets te doen voor anderen." (7)

Vaker wordt de nadruk echter niet zozeer gelegd op het belang van de ander, maar op de voldoening die je zelf krijgt wanneer je je voor een ander inzet. Een vrijwilliger bij de Scouting formuleert dat als volgt: "Er is niets mooiers dan wanneer een jochie van zes aan het einde van de kampweek naar je toe komt met een zelfgemaakte tekening en zegt: 'Ik vind het een super leuke week!' dat is niet in geld uit te drukken." (24) Iemand anders merkt op dat juist deze voldoening maakt dat zij doorgaat met vrijwilligerswerk: "Ik ben ontzettend druk. (...) Toch zal ik altijd tijd maken voor vrijwilligerswerk. Omdat ik mensen gelukkiger zie worden door het werk dat ik doe. (...) Dat doet me goed." (33) Een ziekenhuisbezoekster aan ernstig zieke kinderen: "Als een kindje overlijdt, horen we vaak van ouders dat het op het laatst heel wijs met de situatie omging. Dat is ontzettend fijn om te horen. Daar doe ik het voor. Het is zo mooi te weten dat je deel hebt uit mogen maken van het leven van zo'n kindje. En dat je een verschil hebt gemaakt." (40) Een begeleidster van vakanties voor mensen met een beperking: "De mooiste prijs die ik persoonlijk win tijdens zo'n reis is het zien van de gelukkige gezichten." (48) Vrijwilliger scouting: "Mijn 'loon' is eigenlijk dat ik zo ontzettend veel waardering krijg van de kinderen en hun ouders." (3)

Een andere vorm van voldoening, is de voldoening die je krijgt als een activiteit waar je aan hebt bijgedragen een succes is. De kick die dit geeft, wordt door veel vrijwilligers genoemd als reden voor hun blijvende inzet. Een vrijwilliger bij een multiculturele radio-omroep: "Het is fijn aan het eind van de dag een resultaat te bereiken, iets om trots op te zijn." (18) Een vrijwilliger bij een jongerenvereniging: "Wat ik er wel mee verdien is de voldoening die ik krijg met het organiseren en het slagen van onze activiteiten. (...) de kick van iets groots neerzetten met een klein aantal mensen!" (19) De oprichter van een studentenvereniging (Spontaan) die zich richt op het laten kennismaken van studenten met vrijwilligerswerk: "Spontaan geeft voldoening omdat het aanslaat onder de studenten. Het is mijn idee en het is altijd leuk als mensen vinden dat je goede ideeën hebt." (41) Een bestuurder in een jongerenvereniging: "Het is geweldig als je na een activiteit complimenten krijgt!" (64)

Ervaringen

"Je leert er zoveel van!", is een veel geciteerde opmerking van jonge vrijwilligers in de interviews. Je leert organiseren, initiatief nemen, leiding geven en verantwoordelijkheid dragen. Je leert bepaalde kanten van de samenleving of

andere landen en culturen kennen. Je leert begrotingen maken en je eraan houden. Je leert biertjes tappen. Je kunt het zo gek niet te bedenken: elke vrijwillige activiteit brengt leerervaringen met zich mee.

Voor veel vrijwilligers zijn de ervaringen in algemene zin van belang voor hun persoonlijke ontwikkeling. "Het is mijn manier om meer levenservaring op te doen" (30), zegt een student bijvoorbeeld. Een andere vrijwilliger (42) geeft aan door zijn inzet een stuk minder verlegen te zijn geworden. Weer iemand anders zegt: "Ik heb [nu] meer zelfvertrouwen en kom eerder voor mezelf op." (43)

Anderen benoemen heel specifieke vaardigheden die zij leren: "Ik heb veel geleerd van het weekend. Zoals het leiden van een brainstormsessie. Dat had ik nooit eerder gedaan." (33) Een ander wijst op de cursussen die hij als vrijwilliger heeft gevolgd: "Zo heb ik een cursus sociale hygiëne gedaan om achter de bar te kunnen staan en een instructie verantwoord alcoholgebruik gekregen." (34) Weer iemand anders: "Je leert de infrastructuur van de maatschappij kennen. Je leert hoe je vergunningen moet aanvragen bij de gemeente, en je ontwikkelt communicatieve en organisatorische vaardigheden." (35) Een vrijwilliger bij een theater: "Ik weet nu veel meer over techniek. Ik kan bijvoorbeeld zo een gitaar aansluiten." (45); "Op mijn zestiende was ik bijvoorbeeld al notulist bij de vergaderingen en hielp ik al bij het organiseren van activiteiten. Hier krijg ik de kans dat allemaal te leren. Daarbij komt ook dat het afwisselend werk is, dat is belangrijk. Toen ze mij vroegen om in het bestuur te komen, zag ik dat ook als een nieuwe uitdaging." (28)

Ook het opbouwen van een netwerk is voor verschillende vrijwilligers mooi meegenomen. Bijvoorbeeld als je verder wilt in de wereld waar je vrijwilliger bent. Een vrijwilliger bij verschillende festivals en evenementen, vertelt dat zij volgend jaar gaat studeren. Zij gaat dan ook op zoek naar een baantje: "Misschien iets in het organiseren van festivals en daar heb ik al contacten in. Dat is dus een van de voordelen die ik te danken heb aan vrijwilligerswerk." (44) Een vrijwilligere chauffeur bij het Filmfestival in Utrecht: "Ook voor mijn contacten was het goed. Ik studeer Journalistiek. En nu kan ik makkelijker in contact komen met een acteur die ik heb rondgereden." (11)

Vrijwilligerswerk kan je ook op je cv zetten. Dat is voor veel jonge vrijwilligers een bijkomend voordeel. "Je leert zoveel en je bouwt een heel netwerk op. Dat is alleen maar goed voor je latere carrière. Een bestuursfunctie staat ook heel goed op je cv, dus je hebt er echt iets aan." (13)

Een vrijwilliger bij een ziekenhuisomroep, geeft aan te hebben gesolliciteerd bij het leger: "Mede dankzij dit vrijwilligerswerk ben ik daar aangenomen." (5) Een andere vrijwilliger hoopt door het vrijwilligerswerk verder te komen in

de festivalorganisatie: "Mijn hart ligt bij de organisatie van festivals. En ik heb al vrijwilligerswerk binnen de branche op mijn cv staan. Dat zal in de toekomst zeker helpen." (9)

Een vrijwilliger die voetbaltrainingen voor jongeren heeft verzorgd, wil naar het CIOS, een sportopleiding. Binnenkort heeft hij een intakegesprek: "Het is natuurlijk goed als je tijdens zo'n gesprek kunt vertellen dat je vrijwilligerswerk in de sport hebt gedaan." (15)

Voor de meeste vrijwilligers is de leerervaring die je opdoet vooral een bijkomend voordeel. Voor weinigen is het dé reden om vrijwilligerswerk te doen. Soms is het dat wel. Vooral om de eigen interesses te testen: is dit echt wat ik wil?

Een psychologiestudente dacht later iets te willen doen met kinderen. "Toen ik het aanplakbiljet van de kindertelefoon op de faculteit psychologie zag hangen, greep ik mijn kans. De ervaring leek mij goed voor mijn cv en natuurlijk om te kijken of ik wel echt met kinderen wilde gaan werken." (47)

De journalist over een vrijwilliger bij een Maatjesproject: "In eerste instantie begon Marleen aan het project vanwege haar studie psychologie. Ze moet daarin de keuze maken voor een richting binnen de psychologie. Ze twijfelt over klinische psychologie, die gericht is op psychologische stoornissen. Het Maatjesproject geeft haar meer praktijkervaring in het omgaan met mensen met een psychiatrische stoornis." (32)

Een geneeskundestudente ging naar Ghana om daar 12 weken in een ziekenhuis te werken: "Ik zit er al een tijdje aan te denken tropenarts te worden, dus dan is dit een ideale ervaring." (22)

Gezelligheid

Vooral vrijwilligers bij jongerenverenigingen en vrijwilligers die helpen bij culturele activiteiten als evenementen en festivals, noemen de gezelligheid en vriendschappen als belangrijke reden waarom zij vrijwilliger blijven. Contacten en vriendschappen die zijn ontstaan door het vrijwilligerswerk en die daar ook worden onderhouden. Een vrijwilliger bij festivals: "Ik heb niet echt het gevoel van: 'Goh, wat voel ik me goed dat ik dit werk doe'. Ik streef niet naar een hoger doel of zoiets. Veel mensen zijn in de tijd ook vrienden geworden met wie je wat neerzet voor de jongeren. Als ik geen waardering voor het werk zou krijgen of als het niet gezellig was, dan zou ik zo weg zijn". (4)

Voor veel jongeren is de term 'vrijwilligerswerk' dan ook niet echt handig gekozen. Het heeft niets met 'werk' te maken! 'Hobby' is volgens veel jongeren een betere omschrijving van wat zij doen (zie ook Boutellier e.a., 2004). Neem deze vrijwilliger bij Scouting: "Ik zit in de zomervakantie lekker buiten met een barbecue'tje tot één uur 's nachts. Dan loop ik nog een laatste ronde over het terrein, drink een biertje met wat leidinggevenden die buiten zitten en ga om half vier naar bed. Dat is toch super!" (24) Of deze vrijwilliger bij een jeugdvereniging: "Het hele sociale leven eromheen

en de onderlinge gezelligheid, die krijg je er voor terug. Dat vind ik belangrijk. Het is echt een groep waar je bij hoort." (28)

Vrijwilligerswerk kan een manier zijn om nieuwe mensen te leren kennen. Bijvoorbeeld als je nieuw bent in de buurt: "De Wijkraad bleek een ideale manier om mijn buurt goed te leren kennen." (36) Of als je ergens gaat studeren: "Het (vrijwilligerwerk in een Jazz-café en bij festivals) levert je ook veel onverwachte dingen op, zoals bijvoorbeeld goede vriendschappen en veel sociale contacten." (38)

Maar het kan ook andersom. Je kunt samen met een groep vrienden ergens beginnen met vrijwilligerswerk, zoals deze vrijwilliger bij de ziekenhuisomroep. Hij maakt samen met wat vrienden een jongerenprogramma voor de radio. "Ik zou dit niet willen missen. Met onze vrienden hebben we onderling veel lol en het is altijd gezellig." (5)

3.4 Voorwaarde: Flexibele inzet

Flexibel werk en flexibele werktijden zijn voor jongeren topprioriteit nummer één, aldus het trendrapport over jongeren en vrijwilligerswerk *De Generatie @* (NOV/ SVM, 2001). In de interviews met jonge vrijwilligers komt dit onderwerp niet altijd ter sprake. Het is ook eerder een voorwaarde om vrijwillig actief te worden, zijn of blijven, dan dat het een motief is voor vrijwillige inzet. In praktijk blijkt in ieder geval niet alle vrijwillige inzet even vrijblijvend te zijn. Er zitten ook verplichtingen aan vast. De ene vrijwilliger vindt dat een probleem, de ander niet.

Over één ding zijn de jonge vrijwilligers het eens: als je ergens 'ja' op zegt, moet je je er ook echt aan committeren. Zo merkt een bestuurslid van een jongerenvereniging op: "Ik denk dat je ook alleen maar in een bestuur van een vrijwilligersvereniging moet gaan als je er zelf voor honderd procent achter staat. Want het kost nu eenmaal veel tijd." (51)

Een vrijwilliger bij de radio zegt iets soortgelijks: "Ik vind het erg leuk om te doen, maar soms heb je gewoon geen zin of komt het niet uit. Maar je moet toch, omdat anderen op je rekenen. Tot nu toe heb ik pas één uitzending gemist." (5)

De één lukt dat beter dan de ander. Een vrijwilliger bij een team dat zich inzet voor interculturele contacten op school en in het bedrijfsleven, vindt de verplichte wekelijkse vergadering maar niks: "Helaas heb ik wat besprekingen moeten missen de laatste tijd. Ik had op maandag maar één uur les en dan vond ik het wel erg lastig om uren te blijven wachten op school. Als je niet op komt dagen, krijg je wel bericht van één van de begeleiders. En dat is maar goed ook. Het houdt de boel een beetje bij elkaar." (43)

Je kunt ook proberen te voorkomen dat dingen een terugkerende verplichting worden. In de woorden van een drukbezette vrijwilliger: "De kunst is alles gewoon goed in

elkaar te schuiven, en te zorgen dat alles vrijblijvend blijft. Niet elke week een vast meeting, want dan gaat het mis. Voor Amnesty ben ik zo'n zes weken druk, en daarna is het weer rustig. Bij Loesje is het 'als je kunt, dan kun je en anders niet'. Dat werkt voor mij het beste." (8)

3.5 Voorwaarde: Begeleiding van jongeren

Naast flexibiliteit is een goede begeleiding voor veel jongeren een voorwaarde om actief te worden of te blijven. Uit het onderzoek van Van Dijk (2005) naar succesfactoren jongeren en vrijwilligerswerk, blijkt dat bijna een vijfde deel van de jonge vrijwilligers aangeeft een betere begeleiding nodig te hebben.

Het thema 'begeleiding' komt in lang niet elk interview ter sprake. Op basis van het interviewmateriaal kan dan ook geen volledig beeld worden geschetst van het soort begeleiding dat jonge vrijwilligers nodig hebben. Luisteren en meedenken lijkt in ieder geval belangrijk. Niet door een speciale begeleider, maar door collega's en medevrijwilligers in het algemeen. Hierdoor kunnen jongeren wel de nieuwe (leer)ervaringen opdoen waar ze naar op zoek zijn, zonder het idee te hebben dat ze totaal op zichzelf zijn aangewezen. Bijvoorbeeld deze vrijwilliger bij een ideële organisatie: "Ik heb echt ontzettend veel geleerd (...) al werd ik af en toe in het diepe gegooid. Maar daar leer je ook van. Als ik ergens mee zat, kon ik altijd naar iemand van de organisatie bellen. Iedereen is wat dat betreft ook erg behulpzaam." (21) Een vrijwilliger bij een speeltuin zegt daar het volgende over: "Omdat ik net wat ouder ben dan hen [de kinderen in de speeltuin], is het soms moeilijk voor ze om naar mij te luisteren en respect op te brengen. Als dit niet lukt, dan ga ik naar de vaste krachten of vrijwilligers toe om hulp te vragen. Zij geven mij advies hoe ik het beste de situatie kan aanpakken." (42) Een vrijwilliger bij de Kindertelefoon: "Bij collega's kun je altijd even je hart luchten. (...) En als je echt met iets zit, dan weet je waar je heen moet. Dat is allemaal heel goed geregeld." (47)

4. Conclusie en tips

In dit rapport zijn we achtereenvolgens ingegaan op de participatie van jongeren in vrijwillige inzet en de motivatie van jonge vrijwilligers. Tot slot worden de belangrijkste bevindingen op een rij gezet. Ook worden tips gegeven voor overheden en vrijwilligersorganisaties over het motiveren van jongeren voor vrijwilligerswerk.

4.1 Participatie

Achttien procent van de derdeklassers geeft aan vrijwilliger te zijn. Onder 21-jarigen ligt dit percentage met 27% al een stuk hoger. Nog steeds blijft de participatie dan iets achter bij de gemiddelde participatiegraad in Zeeland (34%). Jongeren zijn vaak actief bij een sportvereniging. Vooral op 14- en 15-jarige leeftijd is dit bij uitstek de plek om vrijwilligerswerk te doen. Maar ook op 21-jarige leeftijd ligt het percentage van de vrijwilligers dat hier actief is veel hoger dan gemiddeld onder de Zeeuwse vrijwilligers.

Uit het vrijwilligersonderzoek in Zeeland, dat Scoop in 2005 uitvoerde, bleek dat de participatie in het vrijwilligerscircuit samenhangt met verschillende achtergrondvariabelen. Zo zijn mannen vaker actief dan vrouwen, gelovigen vaker dan niet gelovigen en hoog opgeleiden vaker dan laag opgeleiden.

Veel van deze verschillen in participatiegraad zijn al op 15-jarige leeftijd aanwezig, zoals de verschillen tussen autochtonen en allochtonen en de verschillen naar opleidingsniveau. Er blijkt bij derdeklassers echter nog geen verschil te bestaan in participatiegraad wanneer gekeken wordt naar de geloofsovertuiging thuis. Protestantse jongeren zijn minder vaak lid van een sportvereniging en zijn daar zodoende ook minder vaak vrijwilliger. Hun hogere participatie in het vrijwilligerswerk bij bijvoorbeeld instellingen maakt dat het totale percentage vrijwilligers ongeveer gelijk ligt tussen protestantse en niet-protestantse jongeren. Jongens zijn vaker actief bij sportverenigingen of andere verenigingen, meisjes vaker bij instellingen. Ook hier is de totale participatiegraad nog in evenwicht.

Op 21-jarige leeftijd lijken de verschillen bestendig te zijn. Mannen lijken op 21-jarige leeftijd vaker vrijwilliger te zijn dan vrouwen, protestantse en katholieke jongeren vaker dan niet gelovige jongeren, hoger opgeleide jongeren vaker dan lager opgeleide jongeren en autochtonen vaker dan allochtonen. Het totale percentage vrijwilligers op deze leeftijd (27%) ligt nog iets lager dan gemiddeld in de bevolking van 16 jaar en ouder (34%).

4.2 Motivatie

Er is opvallend weinig bekend over de motivatie van jonge vrijwilligers. Opvallend, aangezien het onderwerp sterk in de aandacht staat. Voor dit rapport is gebruik gemaakt van 53 interviews met jonge vrijwilligers in Nederland. Dit geeft een goede indruk van de motivatie van deze vrijwilligers, maar heeft ook zijn beperkingen. Ten eerste omdat het landelijke gegevens zijn en dus geen rekening kan worden gehouden met de specifieke situatie in Zeeland. Ten tweede omdat niet alle type vrijwilligers even vaak zijn geïnterviewd: jongeren zijn het vaakst vrijwilliger binnen een sportvereniging, terwijl deze categorie vrijwilligers bijna niet is geïnterviewd.

De term vrijwilligerswerk heeft bij veel jongeren een stoffig imago. Zij denken bij het woord al snel aan werk in de zorg. Achter een rolstoel aanlopen bijvoorbeeld. Voor veel jongeren niet de meest enerverende bezigheid.

De meeste jongeren gaan zelf niet op zoek naar vrijwilligerswerk. Zij komen er toevallig mee in aanraking. Door vrienden en bekenden die hen enthousiast maken, doordat zij gevraagd worden of doordat het vanzelf voortkomt uit een jarenlang lidmaatschap.

Iedere vrijwilliger heeft zijn eigen motieven om vrijwilliger te zijn. Ideaaltypisch worden drie motieven onderscheiden: voldoening, ervaring en gezelligheid. Bij de meeste jongeren speelt een mix van motieven een rol. Het belang van de motieven verschilt. Welk motief vooral een rol speelt, hangt

ook af van de aard van het vrijwilligerswerk. Zo noemen vooral vrijwilligers bij jongerenverenigingen en bij festivals en andere culturele evenementen de gezelligheid, contacten en vriendschappen als belangrijke reden voor hun inzet. Jongeren die organisatorisch werk en projectmatig werk doen, noemen vaak de voldoening van een geslaagd evenement. Uitvoerend werk geeft vaak voldoening door de contacten met de mensen waarvoor je het doet en de waardering die je van hen krijgt. Vrijwilligers die organisatorisch en bestuurswerk doen, noemen vaak als bijkomend voordeel de ervaring die je opdoet. Ook mensen voor wie het vrijwilligerswerk past bij hun opleiding en beroepsrichting, noemen de leerervaringen vaak als belangrijke plus.

4.3 Aanbevelingen

Tips voor overheden

- Wil je de motivatie van (jonge) vrijwilligers in Zeeland echt goed op het netvlies krijgen, dan is daar afzonderlijk onderzoek voor nodig.
- De diversiteit aan mogelijkheden bij vrijwillige inzet is enorm. Veel groter dan veel jongeren denken. Vestig de aandacht op de diverse mogelijkheden bij de promotie van vrijwillige inzet onder jongeren. Vermijd zoveel mogelijk de term vrijwilligerswerk. Deze term roept een eenzijdig beeld op.
- Houd bij de promotie van vrijwillige inzet rekening met de motieven van jongeren.

Tips voor vrijwilligersorganisaties

- Verwacht niet van jongeren dat zij uit zichzelf op zoek gaan naar een vrijwillige bezigheid. Zo werkt het meestal niet. Vraag jongeren voor een activiteit. Zorg voor kanalen om 'erin te rollen'.
- Benadruk de voldoening die het geeft iets voor een ander te doen. Je hoeft niet alleen te wijzen op het eigenbelang van jongeren. Juist iets doen voor een ander is voor veel jongeren van belang: soms als sociale plicht, maar vaak door de voldoening die het schenkt.
- Zorg voor voldoende leermogelijkheden en wijs hierop. Dingen leren is juist voor deze leeftijdscategorie van groot belang en komt heel vaak terug als motief.
- Zorg voor een goede sfeer en gezelligheid. Dit is voor de meeste jongeren een noodzakelijke voorwaarde voor vrijwillige inzet. Een goede sfeer houdt ook in dat vrijwilligers weten dat zij bij hun collega's / medevrijwilligers terecht kunnen voor ondersteuning en advies.
- Zorg ook voor afgebakende klussen, waarbij bijvoorbeeld een week fulltime wordt gewerkt in plaats van het hele jaar een uur per week. Dit heeft verschillende voordelen: het biedt jongeren de kans flexibel hun tijd in te delen; het afronden van een project geeft voldoening; en nieuwe klussen bieden nieuwe leermogelijkheden.

5. Bronnen en literatuurlijst

Boutellier, Hans, Norbert Broenink en Majone Steketee. 2004. *Een sociaal Jaar voor jongeren in Nederland*. Utrecht: Verwey Jonker Instituut.

Bridges-Karr, Linda. 2005. 'Jongeren en vrijwilligerswerk: een verhaal over motivatie.' december. *Vrijwillige inzet onderzoek*, 2 (2), p.47 t/m 56.

Dijk, J.J.H. van. 2005. *Succesfactoren jongeren en vrijwilligerswerk*. www.primo-nh.nl.

Enquête Jeugdmonitor Zeeland – Klas 3 Voortgezet Onderwijs 2004.

Enquête Jeugdmonitor Zeeland – Jongvolwassenen 2004.

Enquête Sociaal Rapport 2004. Scoop.

Gaskin, Katherine. 2004. *Young people, volunteering and civic service. A review of the literature*. www.russellcommission.org/docs/review_literature.pdf.

Jeugdmonitor Zeeland. 2006. *Participatie van jongeren. Themaport*. Middelburg: Scoop.

Jongeren vertellen. Korte interviews met 53 jonge vrijwilligers. www.civiq.nl/njoy.

NOV/ sVM. 2001. *De Generatie @. Trendrapport jongeren & vrijwilligerswerk*. Utrecht: NOV/sVM.

Provincie Zeeland. 2006. *Vrijwillige inzet werkt! Notitie provinciaal vrijwilligersbeleid 2005-2008*. Middelburg: Provincie Zeeland.

Scoop. 2005. *Van vrijwilligerswerk naar vrijwillige inzet*. Middelburg: Scoop.

The SmartAgent Company (2005). *Onderwijsmeter 2005*. Actuele onderwerpen. www.minocw.nl/documenten/onderwijs-doc-2005-onderwijsmeter2005_actualiteiten.pdf